

Advent 4. vasárnapja

2025. december 21.

Nem rajtunk múlik, s ez miért nem baj

Textus: 2Korintus 1,18–22

1. Amit a textusról tudni kell – exegetikai, kortörténeti megértés

Pál leveleinek jelentős részétől eltérően a 2Kor nem keresztyén tanítások és etikai útmutatások rendszerezett gyűjteménye,¹ hanem tulajdonképpen egyetlen konkrét helyzet, Pál és a korinthusi gyülekezet közötti váratlan, de elmélyült konfliktus, bizalom- és tekintélyválság feldolgozása. A levélben elhangzó gondolatokat nem lehet ettől a konfliktusos háttértől függetleníteni, hanem az egész levelet – s így a 2Kor 1,18–22 szövegét is – a Pál és a korinthusi gyülekezet közötti zavar és válság összefüggésében kell értelmeznünk.² Ennek alapján a szöveg értelmezésében a 2Kor bevezetéstani kérdései, azon belül is különösen Pál és a gyülekezet kapcsolatának feltérképezése, kiemelkedő jelentőséggel bírnak.

1.1. A történelmi kontextus

Pál és a korinthusi gyülekezet közötti interakcióról viszonylag sok adat áll rendelkezésre. A pontos helyzet rekonstruálása mégsem egyszerű vállalkozás. Az Ap-Csel 18 szerint Pál apostol 50-ben érkezett először Korinthusba, gyülekezetet alapított, s több mint másfél évet töltött el itt (50–52).³ Az Újszövetség legalább négy levélváltásról tud Pál és a korinthusiak között, de a kanonikus irodalom expliciten kettőt tartalmaz (1Kor és 2Kor). A legkorábbi levélváltásra 1Kor 5,9 utal, amely valamikor 53 körül íródhatott Efészusból (Korinthusi A levél). Ezt követően, az erre hozott válasznak és gyülekezeti híreknek megfelelően keletkezik az ismert 1Kor, valamikor 54-ben, amelyet Timóteus visz el Korinthusba (Efészusból).⁴ 54 körül Pál ír egy harmadik, szintén ismeretlen levelet, amelyet Titustól

¹ Vö. BARNETT: Second Epistle, 15. Ebben az értelemben a 2Kor a jóval rövidebb Filemonhoz írt levélhez hasonlítható, amely szintén egy konkrét történet, egy kapcsolati probléma feldolgozása.

² Lásd TÖKÉS: Második levél, 5; BARNETT: i. m., 14.

³ A részletes kronológiához lásd HARRIS: Second Epistle, 101–105.

⁴ Vö. MARTIN: 2 Corinthians, xxxv. A Korinthus A-ban és az 1Kor-ban is fontos téma a gyülekezet elhatárolódásának, a másokkal (hitetlenekkel, világgal) való együttműködésnek, közösségnek a kérdése, s ez téma marad a 2Kor-ban is, ahogy azt a 2Kor 6,14-ben látjuk. A szakirodalomban van olyan vélemény is, miszerint ez az elveszett Korinthus A levél tulajdonképpen azonos a 2Kor-hoz kapcsolt 2Kor 6,14–7,1-gyel, amely meglehetősen elszigetelten áll jelenlegi kontextusában (vö. BARNETT: i. m., 15, 23–24). A gyülekezeten belüli elhatárolódás egyebek mellett etikai jellegű problémákra is visszavezethető (2Kor 12,21).

küld el Korinthusba (Korinthusi B levél; vö. 2Kor 2,3–4.9; 7,8.12).⁵ Végül, a Titus által hozott hírekre reagálva 55 telén írhatta meg 2Kor-t (Makedóniában).⁶

Pál Korinthusba tett személyes látogatásait, amelyek szorosan kapcsolódnak a 2Kor 1,18–22 értelmezéséhez, szintén csak szórványos adatokból tudjuk rekonstruálni. A jól dokumentált első korinthusi tartózkodása után (ApCsel 18), az Efézusból írt 1Kor szerint az apostol eredeti terve az volt, hogy előbb Efézusból Makedóniába utazik, majd onnan másodjára is meglátogatja a korinthusiakat (1Kor 16,5–7). Korinthusból pedig a gyülekezet adományaival együtt hajón tér vissza Jeruzsálembe. Az 1Kor 16,7–9 konkrétan ki is mondja: „Mert nem most, átutazóban akarlak meglátogatni titeket, hanem remélem, hogy egy ideig ott is maradhatok nálatok, ha az Úr megengedi. Efézusban pedig pünkösdig maradok, mert nagy és sokat ígérő kapu nyílt meg előttem, de az ellenfél is sok.” A 2Kor 2,1; 12,14 és 13,1–2 alapján viszont egyértelmű, hogy valamikor 54 tájékán, az 1Kor és Korinthus B keletkezése között, vagy a Korinthus B és 2Kor keletkezése között,⁷ tehát az eredetileg bejelentett tervektől eltérően, még mielőtt Makedóniába utazott volna, Pál tett egy rövid, meglepetésszerű látogatást Korinthusba. Végül, harmadjára 56 elején jut el ismét Korinthusba, ahol még három hónapot tölt el, s ahonnan (az eredeti tervek ellenére nem a tengeren, hanem Makedónián keresztül) visszamegy Jeruzsálembe (ApCsel 20,3; 2Kor 2,1.3; 10,2.6; 12,14; 13,1.2).

A korinthusi látogatások között a második váratlanul érte a gyülekezetet. Ennek a váratlan látogatásnak az oka talán az lehetett, hogy a felbolydult közösségben sok dolgot szeretett volna az apostol személyesen tisztázni.⁸ A 2Kor 12,21 és 13,2 alapján Barnett úgy véli, hogy a látogatás során mindenekelőtt etikai jellegű kérdések (különösen a szexuális morál hiányának) tisztázására került sor.⁹ Ám a tét valószínűleg ennél sokkal jelentősebb volt. Pál egész gyülekezetalapító apostoli munkájának az elismerése, Pál hitelessége forgott kockán! A 2Kor tele van olyan jelzésekkel, amelyek mindenekelőtt erre a hitelességi kérdésre reflektálnak. Az apostol többször is arra kényszerül, hogy szavait *esküvel* erősítse meg, Istent, Krisztust

⁵ A Korinthus B levelet Tőkés a 2Kor 10–13 fejezeteivel azonosítja. Tőkés: i. m., 7; Ezt a véleményt azonban Barnett megkérdőjelezi. BARNETT: i. m., 15;

⁶ Vö. MARTIN: i. m., xxxv; TÖKÉS: i. m., 7; BARNETT: i. m., 14; A 2Kor szövegében esetenként töredékes. A fentebb már említett 2Kor 6,14–7,1 jó példa erre, de hasonlóképpen kilóg a kontextusból némiképp a 2Kor 8 és 9 is. Nem kizárt, hogy ezek az adakozással kapcsolatos felszólítások és híradások eredetileg szintén független páli megbízólevelek voltak, amelyeket később kapcsoltak a 2Kor-hoz. A 2Kor szövegének összetettségéhez lásd HARRIS: i. m., 8–11.

⁷ Azaz a második látogatásra mindenképpen a 2Kor keletkezése előtt kerül sor, de nem egyértelmű, hogy az ismeretlen Korinthus B levél keletkezése előtt, vagy azután. Barnett Pál látogatását az ismeretlen Korinthusi B levél keletkezése előttre datálja. BARNETT: i. m., 14.

⁸ A 2Kor 1,15–16 ezt a közbeiktatott látogatást (1Kor 16,5–7-hez viszonyítva) úgy magyarázza, „hogy kétszeresen is előnyben részesüljete” (vagy: kétszeresen is részesüljete a kegyelemben), azaz a Pál által képviselt evangélium megérkezésében. BARNETT: i. m., 99–100. A magyar bibliafordítások (Revideált Károli; RÚF; Káldi Neo-Vulgata; Szent István Társulat) ettől eltérő értelmezési utat választanak: már előbb/múltkor hozzátok menni.

⁹ BARNETT: i. m., 28. A gazdasági és kereskedelmi jelentősége mellett nem mellékes, hogy Korinthus az Afrodité-kultusz egyik központi városa is volt.

hívva tanúul,¹⁰ vagy lelkiismeretre apellálva.¹¹ Ugyanehhez a témához kapcsolódik a levél alapját képező gyakori hitelességi *ajánlás*, illetve az ezzel szoros összefüggésben álló dicsekvés (mint indirekt ajánlás, bizonyíték) gondolatai, amelyek közvetlen összefüggésben állnak Pál hitelességének kérdésével.¹² S szintén gyakoriak azok a szövegrészek, amelyek szerint a gyülekezet és az apostol közötti bizalmi és szeretetkapcsolat repedezik.¹³

A 2Kor háttérében alapvetően Pál apostoli hitelességének és tekintélyének a megkérdőjelezése áll.¹⁴ A konfliktus következtében Pál megalázva távozott második látogatásáról Korinthusból.¹⁵

1.2. Az irodalmi kontextus

A 2Kor 1,18–22 valójában egy nagyobb szövegegység töredéke, s ennek összefüggésében értelmezendő. Már a levélindító köszöntés utáni szokásos hálaadás-perikópa (1,3–11) is sajátosan az egész levél tematikájára hangolja az olvasót. Az 1,12-vel indul a tulajdonképpeni téma: Pál egyértelmű, explicit, egyenes beszédmódja a korinthusiak irányába, amely közvetlenül kapcsolódik a vitatott hitelesség kérdéséhez. Amikor a 2Kor 1,12 szerint Pál úgy érvel, hogy nem testi bölcsesség (σοφία σαρκική), hanem Isten kegyelme/jóindulata (gör. χάρις = héb. חֵן) szerint járunk a világban, ez azt jelenti, hogy nem ő tervezi meg útját, így a Korinthusba való érkezését vagy eltávozását sem, hanem Istenre bízva önmagát.¹⁶ Az „egyenességben (ἀπλότης) járni” (1,12) gondolat a ravaszkodó, agyafúrt csúrtcsavart ellentéte, vagyis: egy dolgot mondani, de mást csinálni. Hasonlóképpen a tiszta, nyílt, „őszinte” kommunikációra utal az εἰλικρίνεια is (vö. 1Kor 5,8;

¹⁰ Vö. 1,18: „Isten a tanúm”; 1,12: „Istent hívom tanúbizonysággul magam mellett”; 2,17: „tiszta szívből, sőt Istenből szólunk”; 5,11: „Isten előtt nyíltan állunk”; 11,10: „Krisztus bennem levő igazságára mondom”; 11,31: „Isten tudja, hogy nem hazudok”; 12,19: „Isten színe előtt Krisztusban beszélünk”.

¹¹ Vö. 1,12: „lelkiismeretünk bizonyóságot tesz”; 2,17: „tiszta szívből szólunk”; 4,2: „minden ember lelkiismerete előtt”; 5,11: „a ti lelkiismeretetek előtt is nyíltan állunk”.

¹² Vö. 3,1–3: maga a gyülekezet Pál hitelességét bizonyító ajánlólevél; 4,2: „az igazság nyílt hirdetésével ajánljuk magunkat”; 5,12: „nem önmagunkat ajánljuk, hanem lehetőséget adunk nektek a [velünk való] dicsekedésre” (azaz, hogy ti ajánljatok minket); 6,4–10: a szenvedések sorozata, mint isteni ajánlólevél; 10,12: „nem mernénk magunkat azokhoz hasonítani, akik önmagukat ajánlják” (nem más tollával ékeskedik); 10,18: „nem az a megbízható ember, aki önmagát ajánlja”; 12,11: „nektek kellett volna engem ajánlanotok”; 13,6: „felismeritek, hogy mi kipróbáltak vagyunk”.

¹³ Vö. 6,11: „a ti szívetekben van kevés hely számunkra”; 7,4: „nagy a bizalmam irántatok”; 7,7: „hozzám való ragaszkodásotok”; 7,16: „örülök, hogy bízhatok bennetek”; 10,15: „reméljük, hogy hitetek megnövekedésével nagygyá leszünk közöttetek”.

¹⁴ Ebben ilyen érvek játszhattak szerepet: minthogy (1) Pál nem ismerte Krisztust test szerint (akkor hogyan lehet igazi apostol? – vö. 5,16; nem véletlen, hogy az ApCsel-ben Pál Krisztus-látomása háromszor is apostolsága melletti indoklasként jelenik meg); (2) Pál beszéde, fellépése erőtlén, ékesszólásban iskolázatlan (10,10; 11,6; 13,2,9); (3) nem fogadja el a Krisztus szolgáit megillető anyagi támogatást a korinthusiaktól (11,7). Következésképpen Pál alábbvaló a legfőbb apostoloknál (12,11).

¹⁵ Vö. BARNETT: i. m., 29.

¹⁶ A 2Kor 1,9 szerint olyanmire életveszélyben volt, hogy már fel is készült a halálra. Isten azonban megszabadította, s ezt tekinti kegyelemnek (1,11).

2Kor 12,7).¹⁷ Ezt az egyértelmű közlésmódot erősíti az is, amit a 13. vers hangsúlyoz: „nem írunk nektek mást, mint amit olvastok”, azaz az apostol és a gyülekezet közötti kommunikáció egyértelmű, nincsenek rejtett háttérszándékok, ki nem mondott gondolatok, amelyek a hitelesség összefüggésében a személyi integritás kérdését vethetnék fel.

Honnan jön ez a felvezetés, miért ezekkel a szavakkal indít, s mire utalnak a sejtelmes mondatok? A magyarázatot a 15–16. versben találjuk:¹⁸ „Ezzel a bizalommal akartam előbb hozzátok menni [...], azután töletek átmenni Makedóniába, és Makedóniából ismét hozzátok menni, hogy ti bocsássatok útra Júdeába.” Ez volt az a terv, amelyre Pál az előző levelében 1Kor 16,5–7-ben hivatkozott, de nem pontosan így. Az 1Kor 16 szerint Efésusból előbb Makedóniába ment volna, s csak utána Korinthusba, majd onnan Júdeába. Ehelyett itt egy másik verzió hangzik el: Efésusból előbb Korinthusba, majd onnan Makedóniába megy, s innen tervezte az újbóli visszatérést Korinthusba.¹⁹ Az indoklás ez volt: a korinthusiak kétszeresen is előnyben részesüljenek (ti. Pál és az evangélium jelenléte által), szemben az 1Kor 16,5–7-ben említett egyszeri jelenlét helyett. Mindenesetre itt tehát először is egy eredetileg leírt utazási terv megváltoztatásáról van szó. De ez még nem minden. A 2Kor 1,16-ban vázolt tervhez képest is változtak Pál tervei a továbbiakban. A 2Kor 1,23 szerint a (Makedóniából?) Korinthusba való visszatérésre még mindig nem került sor.²⁰ Pál ezt azzal magyarázza, hogy nem akart ismét szomorúságot okozni a gyülekezetnek (2,1).

A korinthusi gyülekezet meglátogatásával kapcsolatos tervek tehát legalább kétszer módosulnak: először 1Kor 16,5–7-hez képest, amikor korábban megy el Korinthusba, másodszor 2Kor 1,16-hoz képest, amikor nem tér vissza Korinthusba, ahogy arról eredetileg szólt a gyülekezetnek. Ezek a tervmódosítások tovább erősítették a kételyt abban, hogy Pál isteni vezetés alatt végzi a feladatát. Mennyiben lehet Isten által vezetett egy olyan, önmagát apostolnak, isteni küldöttnek mondó személy, aki látszólag önkényesen, szeszélyesnek tűnő módon, saját akarata alapján, s nem a kinyilatkoztatás szerint tervezi meg útjait, ahogy arra vonatkozóan korábban hivatkozott? Pál akart (1,15.17: βουλεύομαι) előbb egy dolgot, aztán mégis másként döntött. Az 1,17-ben ezt a magatartásmódot az ἐλαφρία hapax legomenonnal jelöli, amely talán a „könnyelmű” magatartásmódot jelöli.²¹ Ez lenne az a „testi akarat” (κατὰ σάρκα βουλεύομαι), amelynek értelmében ő maga dönt, teljesen önkényesen, hogy igen legyen, vagy nem. Bár a

¹⁷ Vö. 2Kor 11,3, ahol a ἀπλότης a csalafintaság, ravasz magatartásmód ellentéte. A RÚF „szentségével és tisztaságával” fordítása más irányba viszi el a gondolatot.

¹⁸ Harris az 1,15–22 szakaszt tekinti egy egységnek. HARRIS: i. m., 190.

¹⁹ A szöveg értelmezésében vannak vitás pontok (és eltérő olvasatok a kézirat hagyományban), de ez a legvalószínűbbnek tűnő rekonstrukció. Vö. POP: Corinthiers, 28; TÓKÉS: i. m., 6.

²⁰ Itt van némi bizonytalanság (vö. POP: i. m., 29), de az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy az 1,16-ban említett első látogatás (ami kronológiailag valójában a második) azonos az apostol váratlan Korinthusba érkezésével. Vö. HARRIS: i. m., 195.

²¹ Vö. ἐλαφρός (2Kor 4,17; vö. LXX 2Móz 18,26).

fordítások itt olykor azt sugallják, hogy Pál a „nem” és az „igen” felcserélésére gondol,²² a szöveg valószínűleg nem erről szól.

Αἶψα ἢ παρ’ ἐμοὶ τὸ ναὶ καὶ τὸ οὐ ὡς szó szerint ezt jelenti: „hogy nálam van (= rajtam áll) az igen, igen, és a nem, nem”, azaz, hogy én döntöm el, hogy igen legyen, vagy nem, azaz menjek, vagy ne menjek.²³ Ez a frázis tehát a „test szerint akarni” gondolat magyarázata. Pál itt azzal a váddal néz szembe, hogy terveit test szerint szövi, azaz *ő maga* dönti el, hogy éppen mit fog csinálni, merre fog utazni. A κατὰ σάρκα „test szerint”²⁴ nem önmagában negatív értelmű (vö. Róm 9,3; 2Kor 5,16; Ef 6,5), hanem teológiai értelemben lesz azzá. A „test szerinti” akkor probléma, ha ellentétben áll az „Isten szerinti” kifejezéssel.²⁵ Márpedig az evangélium útjának tervezése összefüggésében a „test szerint” egy idegen, inkompatibilis gondolat. Dönthet-e önkényesen (test szerint, azaz Istentől függetlenül) egy igazi apostol, hogy akkor most megy-e Korinthusba s utána Makedóniába, vagy nem? Vagy azt mondja, hogy később megy, aztán mégis korábbra hozza az időpontot?

Egy mai bibliaolvasó számára adiafór kérdésnek tűnhet az, hogy éppen hova megy egy apostol. Az újszövetségi hitvilág összefüggésében azonban ez korántsem volt érdektelen kérdés. Sőt, ez a hit lényegét érintő problémának tekinthető, amely szorosan összefügg az isteni vezettetés, tágabb értelemben pedig az isteni autoritás kérdésével. Jól jelzik ennek a súlyát a korabeli újszövetségi iratok is. Az, hogy egy apostol útja mennyiben az isteni rendelkezéseken múlik, különösen gyakori téma az evangélium terjedésének itineráriumát rögzítő ApCselben, amely fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy az evangélium útvonalát lépésről lépésre maga Isten határozza meg, s *ő* tervezi meg előre a találkozásokat is. ApCsel 8,26 szerint az Úr angyala az, aki Fülöpöt arra az útra küldi, ahol az etióp királyi udvar főemberével találkozhat majd. ApCsel 9,10–17 szerint a damaszkuszi Anániást Isten egy látomásban győzi meg arról, hogy neki abba a házba kell mennie, ahol a keresztyénüldöző Saullal fog majd találkozni. A római Kornéliuszt és Pétert szintén egy angyal/Lélek hozza össze (10,3–6.10–16.30–33; 11,4–17).²⁶ Különösen gyakori a Lélek általi vezettetés motívuma a Pál missziói útjainak leírásaiban.

²² Vö. RÚF: „énálam az igen egyszersmind nem is”; Káldi Neo-Vulgata (KNV): „nálam az 'igen, igen' egyben 'nem, nem' is”. Hasonlóképpen Tőkés: „hogyanálam az igen-igen egyszersmind nem-nem legyen?”. TÖKÉS: i. m., 48; MARTIN: i. m., 23; BARNETT: i. m., 99, 102 („in the same breath I say, 'Yes, yes' and 'No, no'”). Vö. POP: i. m., 31. Harris inkább határozatlanságot feltételez a mondat mögött („so that with me it is first 'Yes, yes,' and then 'No, no'”). HARRIS: i. m., 190.

²³ Némiképp ebbe az irányba mutat, de a fenti javaslatnál mégis eltérő a Szent István Társulat fordítása: „nekem az igen és a nem mindegy”. Nem valószínű, hogy a 2Kor 1,17 kapcsolatban állna Mt 5,37 és Jak 5,12 szövegeivel. Vö. HARRIS: i. m., 198.

²⁴ Gyakori kifejezés Pál leveleiben. Lásd pl. Róm 1,3; 4,1; 8,4–5.12–13; 9,3; 1Kor 1,26; 10,18; 2Kor 5,16; 11,18; stb.

²⁵ A 2Kor 10,2 visszatér ugyanerre a gondolatra. Pálról némelyek úgy gondolják, hogy „test szerint járkel” (κατὰ σάρκα περιπατοῦντας), amit *ő* határozottan cáfol (10,3).

²⁶ Ebben az esetben a korábbi vallási és kulturális határok átlépése különös isteni megerősítést, autorizációt igényel (vö. ApCsel 11,1–2). Nem mellékes, hogy a kinyilatkoztatási elem, az isteni megerősítés mindkét oldalon, Péter és Kornéliusz oldalán is megjelenik.

ApCsel 13,2–3 szerint Pál és Barnabás kiválasztása is az isteni lélek indíttatására történik, s 13,4 szerint a Szentlélek vezetése révén indulnak el Szeleukiába, majd Ciprusra. Az ApCsel 13,47 szerint Pál és Barnabás egyenesen isteni parancsra vezetik vissza, hogy a pogányokhoz kell fordulniuk az evangéliummal. Az első missziói út végén Pál és Barnabás arról tanúskodik, hogy Isten „nyitott kaput” a pogányok számára is (ApCsel 14,27; vö. 1Kor 16,9; 2Kor 2,12). ApCsel 16,6–7 szerint a Szentlélek akadályozza meg Pált és munkatársait, hogy Ázsiában és Bitüniában hirdessék az ígét. A 16,9–10 szerint pedig egy látomásban kapja a kinyilatkoztatást arra vonatkozóan, hogy Makedóniába kell mennie. ApCsel 18,9–11 értelmében Pált Korinthusban szintén egy isteni látomás erősíti meg, hogy éppen ott van a helye. Majd miután Efézusban is eltöltött egy rövidebb időszakot, az ApCsel 19,21 hangsúlyozza, hogy „Pál elhatározta a Lélek által, hogy Makedóniát és Akháját bejárva, Jeruzsálembe megy”. ApCsel 20,22–23 szerint a „Lélektől kényszerítve” megy Jeruzsálembe, nem tudva azt, hogy mi vár rá, hacsak a Lélek ki nem jelenti neki. Pál bizonyágtétele szerint Isten az, aki elküldi őt Jeruzsálemből a pogányokhoz (ApCsel 22,17–18.21). A Rómába tartó, zátonyra futott hajón is ezzel vigasztalja az apostol a rémült utastársait, hogy éjjeli látomásban Isten angyala nyilatkoztatta ki neki, hogy a császár elé fog jutni (ApCsel 27,23–25). Ez az a teológiai kontextus tehát, amelynek összefüggésében 2Kor 1,18–22 is értelmezendő.

1.3. Magyarázat

Pál látszólag önkényes döntése az Efézus–Korinthus–Makedónia útvonalat illetően felveti *általában* az általa hirdetett üzenet önkényességét, megbízhatóságát is. A 2Kor 1,18–20-ból egyértelmű, hogy a konkrét, Pál Korinthusba való utazásaira vonatkozó üzenetváltásokról, félreértésekről áttér az általa hirdetett evangélium megbízhatóságára. Ha az apostoli szó, azaz korábbi ígérete önkényes, netán könnyelmű, mennyiben megbízható az az ígélet (ἐπαγγελία – 1,20), amelyet hirdet? Fennáll az a veszély, hogy Pál be nem tartott ígérete beárnyékolja az általa hirdetett isteni ígélet hitelességét is.

Míg az 1,12-ben Pál döntését, életútját, ígéletét illetően a saját tiszta lelkiismeretére hivatkozott (vagyis nem kell szégyenkeznie önmaga előtt), a hirdetett evangélium (= isteni ígélet) hitelességét már nem egyszerűen a lelkiismeretére, saját hűségére, hanem Isten hűségére vezeti vissza. A bibliai terminológiában a πιστός „hűség” (1,18) gyakran a tanúk megbízhatóságát jelzi (Péld 14,5.25; Ézs 8,2; Jer 49,5).²⁷ Közvetetten ezt sejtetik a RÚF és a SzIT „Isten a tanúm/tanúnk” értelemszerű fordításai is 2Kor 1,18-ban, amelyek az 1,23 „Istent hívom tanúnak” gondolatát vizionálják ebben a versben is.²⁸ De az is lehet, hogy itt ennél

²⁷ Utalhat továbbá egy elkötelezett istenszolgá tulajdonságára, elköteleződésére, megbízhatóságára (4Móz 12,7; 1Sám 2,35; 22,14; Mt 24,45; 1Kor 4,17).

²⁸ Vö. KNV: „Isten hűségére mondom...”. A fenti fordítások a „hű az Isten” frázist az „él az Isten” másik ismert bibliai mondat analógiája szerint értelmezik, amolyan helyettesítő formulaként (hű az Isten = Isten a tanúm, él az Isten = esküszöm Istenre).

többről van szó, s az isteni hűségre, mint Isten alaptulajdonságának a megidézésére kerül sor (vö. 5Móz 7,9; 32,4; Ézs 49,7). Ez a hűség minden esetben az *adott szó* iránti elköteleződést, azaz az ígérethez való ragaszkodást fejezi ki.

Amikor tehát Pál azt mondja, hogy „Isten hű”, tulajdonképpen függetleníteni akarja az általa hirdetett evangéliumi üzenetet önmagától, s így mindattól, ami az ő személyét vádként éri (ti. az utazási tervével kapcsolatos ígéretek be nem tartása). Továbbá, a „*mi* beszédünk hozzátok” önmagában is többes számú (Szilvánusz és Timóteus neveit is említi az apostol), azaz a hitelesség erősítését szolgálja: nemcsak a hitelességében megkérdőjelezett Pál, hanem mások is ugyanazt az üzenetet közvetítették (vö. 2Kor 13,1; lásd még 5Móz 19,15; Mt 18,16; 1Tim 5,19). Ez az üzenet nem más, mint „az Isten Fia, Jézus Krisztus”, azaz röviden összefoglalva a keresztyén evangélium, amely alapvetően *ígéret* alapú, s amely be is teljesedett, azaz igaznak bizonyult. Az „Isten Fia, Jézus Krisztus” rövidített formában summázott apostoli üzenetet az 1,20 explicite is ígéretnek nevezi: Isten valamennyi *ígérete* (ἐπαγγελία) benne igen és ámen lett. Egy héberül is gondolkodó olvasó számára az ámen (ἀμήν) ugyanaz a szótő, amellyel előbb Isten hűségét jelölte (πιστός = ἡ πίστις).

Ugyanebbe az ígéret–megbízhatóság képzetkeretbe illeszkedik a 21. vers is: Isten az, aki konfirmálja (megerősíti, validálja) az evangéliumi ígéret hirdetőit a hallgatóival együtt. A βεβαιόω „konfirmál, hitelesít, láttamoz” ugyancsak az ígéret (azaz a kimondott szavak) megerősítésével, beteljesítésével áll összefüggésben a Róm 15,8-ban.²⁹ Érdekes, hogy az isteni konfirmálást Pál mindkét irányba hangsúlyozza: minket veletek együtt a Felkentben (Krisztusban) konfirmál. Azaz itt nem az a tét, hogy akkor végülis *a másikkal szemben* kinek van igaza, kinek nincs, Pálnak vagy a korinthusiaknak, hanem az a fontos, hogy Pál (és munkatársai), illetve a korinthusi gyülekezet Krisztusban együtt „hitelesítve” vannak. Vagyis, amikor az előző versben azt mondja, hogy Isten ígérete Krisztusban igen lett, akkor nemcsak Krisztust, mint személyt, hanem misztikus értelemben a Krisztus-testet, azaz Pált és a gyülekezetet is hitelesítette Isten. Ezt a gondolatsort erősíti továbbá az is, hogy nemcsak Krisztust, hanem az apostolt (és talán a korinthusi gyülekezetet is³⁰) felkentnek nevezi. A χρίσας ἡμᾶς „felkent minket” egyértelműen a Χριστός „Felkent” névre utal. A „felkenés” mint bibliai terminus egyrészt a tisztességbe állítás (consacratio) gondolatát fejezi ki, másrészt egy bizonyos személy isteni hitelesítésének, kijelölésének (confirmatio) mozzanata is (2Móz 40,13; 1Sám 9,16; 10,1; 2Sám 6,4; 1Kor 1,34.39; 19,15).

Ugyanebbe a hitelesítési gondolatkörbe tartozik a 22. vers „elpecsétel” (σφραγίζω) motívuma, amely közismerten már az ókorban is az okiratok, levelek, szerződések hitelesítésének egyik formája volt. Nem kizárt, hogy Pál éppen erre

²⁹ Lásd még Zsolt 118,28 (LXX; héb. 119,28); 1Kor 1,6; Zsid 2,3.

³⁰ A 2Kor 1,21 kontextusában a T/1 személyű fogalmazási mód elsősorban Pálra és munkatársaira (Szilvánusz, Timóteus) vonatkozik, így utalhat itt is a sajátos feladattal való evangéliumhirdetői megbízásra. Azonban a 22. vers alapján azt sem zárhatjuk ki, hogy itt nemcsak a munkatársakra, hanem velük együtt a gyülekezet közösségére is gondolhatunk.

gondol, s elővételezi a 2Kor 3,2-t: „a mi (ajánló)levelünk ti vagytok”. Az elpecsételés „eszköze” az isteni lélek, amely nem mellékesen kapcsolatba állítható az előbbi versben említett felkenéssel is. Közvetlenül a Saul királyi tisztségbe való felkenése után rászáll Isten lelke (1Sám 10,6), akárcsak Dávidra annak felkenése után (1Sám 16,13), mintegy látható jelét is adva annak, hogy a felkenés prófétai rítusa isteni megerősítéssel zárult. A lélek, amely szavatolja az isteni hitelességet (lásd ApCsel 10,44–47), itt ἀρραβών azaz „zálog, előleg”, amely előre tekintő, nem teológiai értelemben is szoros összefüggésben áll az ígérettel és hitelességgel.³¹

Összefoglalásképpen azt mondhatjuk, hogy a 2Kor 1,18–22-ben egy érdekes kapcsolatot figyelhetünk meg egyfelől Pál utazási *ígérete* (és annak nem az elvárta szerinti alakulása), másfelől az általa hirdetett isteni *ígéret* (evangélium) között. A perikópa központi gondolata az apostolon keresztül közvetített isteni ígéret megbízhatóságának, hitelességének a kérdése. A gör. ἐπαγγελία „ígéret” rabbinikus héb. megfelelője a אִתְּפֻזָּה, amely épp a „bízni” szógyökből származik. Azaz a páli gondolkodásban az ígéret szoros kapcsolatban áll a megbízhatóság kérdésével. Azt mondhatjuk tehát, hogy a 2Kor 1,18–22 egész motívumvilága a gör. πιστός „megbízható”, illetve az ennek megfelelő héb. אִמָּן és szinonim képzetei köré épül (hűség, igen/nem, ámen, konfirmál, felken, elpecsétel, zálog).³²

2. A perikópa megértése – teológiai összefüggések feltárása

A perikópa által felvetett alapvető teológiai kérdés az ígéret és annak betartása. Továbbvezetve ezt a gondolatot a 2Kor 1,15–22 a(z isteni) szó és az egyházi (apostoli) szolgálat egymással való viszonyának kérdését taglalja. Hiteltelenítheti-e az evangéliumot az egyházi szolgák magatartása? Az *ígéret és annak beteljesítése* tematika véleményem szerint elsősorban a karácsonyhoz kapcsolódik,³³ de a hitelesség témakörén és a lélek általi elpecsételéssel át közvetetten az adventi ünnepkört is érintik.

Teológiai szempontból fontos kiemelni, hogy a bibliai vallásosságban, vagy általánosabban világszemléletben a *beszéd* központi szerepet játszik. A keresztyén szolgálat (s ennek nyomán a református egyházi szolgálat is) alapvetően beszédközpontú, az evangélium hirdetésére összpontosít, ahogy ezt a liturgikus térben a központba helyezett szószer is kifejezi. A Bibliában a beszédközpontú hit több formájával is találkozunk. A szó teremtő hatalom (a nem létező azáltal jön létre, hogy kimondják, megnevezik),³⁴ a szó képes előidézni bizonyos dolgokat (áldás–

³¹ Az ἀρραβών vagy héb. אִרְבֻּן jelentése „előleg, zálog”, amelyet valaki a végleges teljesítés előtt átad. Vö. 1Móz 38,17.18.20. Vö. MARTIN: i. m., 28.

³² Hasonlóképpen vélekedik: MARTIN: i. m., 26, 29 (Van Unnik nyomán); HARRIS: i. m., 198–199. Az אִמָּן variáció lehetnek: hűség – אִמָּן, ámen – אָמֵן, megerősít/konfirmál – אִמְּוֵן, hit/hűség – אִמְּוֵהָ.

³³ Így „az Isten ígérete Krisztusban igenné lett” gondolat inkább a karácsonyi esemény összefoglalója.

³⁴ Lásd 1Móz 1,3; 2,19–20. Ez nem egy speciálisan bibliai képzet, hanem egy ismert ókori közel-keleti koncepció.

átok),³⁵ a kimondott szó/név hatalmi konstrukciót és birtokviszonyt hoz létre stb.³⁶

Az aktuális kontextusban viszont jelentősebb a bibliai vallásosság ígéretpontúsága. Az ószövetségi Izrael hitvilágát alapvetően Isten ígéretei alakítják, amelyeket a történelem során különböző formákban hallunk: Ábrahámnak adott ígélet, Kánaán ígérete, Dávid házának adott ígérete, a száműzetésből való hazatérés ígérete stb. A bibliai hitvilágban centrális szerepet játszó ígélet megfelelője emberi oldalról a bizalom és a hit. Isten ígéretet tesz, az ember pedig erre az ígéletre épít, vagyis bízik abban.³⁷ Ebben az összefüggésben istenfélő embernek lenni tehát alapvetően *nem egy ritualizált* vallásosságot, rítusok és szabályok teljesítését jelenti, hanem egy olyan viszonyt, kapcsolatot, amelyben az ember alapvetően mindig Istenre utaltságában, más szóval kiszolgáltatott helyzetben jelenik meg.

Ebbe a szemléletbe illeszkedik a messiási váradalom is, amely a dávidi dinasztikus ígélet egy sajátos teológiai fejleménye. De nem csupán a zsidóság, hanem az erre épülő keresztyén hitvilág is átveszi ezt az ígétalapú világszemléletet. A zsidó apokaliptikus képzetekre építő keresztyénségben ez kétféle értelemben körvonalazódik: egyrészt Krisztus eljövételében egy beteljesült isteni ígélet áll előttünk, másrészt a visszajövetelben, az eszkatológiában egy előre tekintő váradalommal van dolgunk. A testtlétél és az eszkatológia viszont ugyanannak az ígéletre épülő hitnek a két oldala, s az egyik erősíti a másikat.

Ezen az úton, ahol a keresztyén egyház a jövőre vonatkozó ígétek beteljesedésre vár, a múltbeli beteljesedések adhatnak fogódzókat. A karácsony az advent számára nem perspektíva, hanem éppen fordítva.³⁸ A testtlétél mint beteljesült ígélet jelenti az advent számára a támpontot. Ez az előre tekintés a hit és reménység viszonyulásmódjára ösztönzi a gyülekezeti tagokat, amely közös érték, s közösséget teremtő érték is. Az egyház tagjai „egy reménységre hívtak el” (Ef 4,4). Ez az egy reménység éppoly értékes közös jellemző, mint az egy Úr, vagy az egy keresztség.

Az ígétek Ábrahámnak és Jákóbnak mindenekelőtt nem egyénekként szólnak, hanem az utódok közössége szempontjából értelmezendők, rájuk való tekintettel íródnak. Amit Ábrahámnak ígér Isten (1Móz 12,1–3), nem magánszemélyként ígéri, hanem az Ábrahám-közösségnek szól. A 2Kor 1,21–22-ben sem lényegtelen az, hogy amit itt Pál elmond, közösségi ígélet.³⁹ A keresztyének nem egyénekként, hanem a Krisztus-test tagjaiként felkentek, s így, ebben a

³⁵ Lásd pl. 1Móz 1,28; 9,1.7; 3,14–17; 27,33; 4Móz 23,20; 2Kor 2,21; 4,41.

³⁶ Lásd 1Móz 17,5.15; 32,27–28; 35,10; 2Kor 17,34; Ézs 43,1; 45,4.

³⁷ Bizonyos szövegekben (különösen a deuteronomista teológiában) megjelennek ugyanakkor az emberi ígétek (elköteleződés) is, azaz egy kölcsönösségen alapuló hitvilág képzete körvonalazódik. Alapvetően ez a szövetségeképzet lényege (kölcsönös elköteleződés nem egyenrangú felek között).

³⁸ Ezért nem tartom célszerűnek az adventről úgy beszélni, mint amely a karácsonyra tekint előre (érdekesség ez a hagyomány található a református adventi énekirodalom jelentős részében). Az adventtel, mint jövőbe tekintő ünneppel *lezáru* az egyházi ünnepkör, amely a testtlétellel *elkezdődött*.

³⁹ Figyeljük meg a tsz. formák használatát (nekünk, minket).

közösségi formában vannak elpecsételve is. Azaz nem minden keresztyén önmagában egy-egy „kis krisztus”, hanem a Krisztus-test tagjaként részesül ebben a kiváltságban, addig és amennyiben tagja ennek a közösségnek. Ezt a közösségi vonatkozást azért is fontos hangsúlyozni, mert a kortárs társadalomszemlélet szorításában, s a Heidelbergi Káté alapján (31–32. kérdés-felelet) hajlamosak lennénk inkább az egyéni kegyesség szemszögéből értelmezni. Bár ez a hitvallás is valójában a közösségi vonást erősíti meg: „hit által Krisztusnak tagja és így az Ő felkenetésének részese vagyok”. Ez a közösségi vonatkozás a keresztségben is kifejeződik, amely a Krisztus-testbe oltatás egyik erős szimbóluma, s mint ilyen a felkenetés analógiája. A keresztséghez (az említett felkenéshez hasonlóan) társul a lélek ígérete is, amely bizonyító és hitelesítő pecsétként jelenik meg.⁴⁰

Az isteni ígéret és hűség (vagyis az ígéret betartása) megfelelője emberi oldalról a hit, a bizalom, amely kulcsfontosságú fogalom a keresztyén teológiában. A keresztyén közösség az „ígéret gyermekeinek” közössége, amelyet nemcsak genitívus objectivusként (az ősöknek ígért gyermekek) értelmezhetünk, hanem genitívus subjectivusként is (a gyermekek, akik az ígéretben bíznak).

Ám a hit teológiai fogalma mellett legalább ennyire hangsúlyos a hitelesség etikai szempontja is. A gör. πιστεύω kifejezésben egyszerre van jelen a hit, illetve a hűség, a megbízhatóság, a hitelesség tényező is.⁴¹ Ha ennek közösségi vonatkozásait szeretném kiemelni, akkor úgy fogalmaznék, hogy az egyház nemcsak az Istenben hívők közössége (genitívus subjectivus) kell hogy legyen, hanem a megbízható, hiteles, szavahihető emberek (genitívus objectivus) közössége is.

Az ígéret, amely az advent lényegi alkotóeleme, már önmagában is rendkívül törékennyé teszi ezt a bibliai hitvilágot. Az alapvetően beszédalapú (tehát kevésbé ritualizált) keresztyén kommunikáció ma is számtalan formában tekinthető veszélyeztetettnek. Itt gondolhatunk olyan ma is jól ismert beszédjelenségekre, mint a figyelemelterelés, félretájékoztatás (fake news, deep fake), manipulatív kommunikáció, verbális agresszió, amelyek a beszédalapú kommunikáció értékét és lehetőségét kétségbe vonják. De ezek nem egy új jelenségek, valójában sosem volt ez másként a történelem folyamán. Ez pedig azt is jelenti, hogy bár a bibliai tanítás és szempontrendszer ősi, ma sem világidegen. A beszédre alapuló hit mindig is törékeny létforma, szó szerint is „kihívás” volt egy olyan társadalomban, ahol a kimondott szavak gyakran semmilyen értéket nem jelentettek. Az isteni beszédet, ígéretet középpontba állító evangéliumhirdetésnek sohasem laboratóriumi körülmények között, hanem ilyen erős külső hatások mellett kellett elhangzania. (Némi szójátékkal az egyház gör. neve, az ἐκκλησία „kihívottak” azokra utal, akik vállalták ezt a kihívást.)

Ám még inkább gyengíthetik ezt a kommunikációs folyamatot azok, akik ebben a folyamatban mediátori szerepben jelennek meg. Adott esetben úgy tűnik,

⁴⁰ A sorrend bármilyen irányú lehet: az ApCsel 2,38 a keresztség és a lélek vétele sorrendet említi, az ApCsel 10,44–48 a lélek és a keresztség sorrendet emeli ki.

⁴¹ A héberben két különböző szó fejezi ki a „hinni, bízni” = בָּטַח és „hűségnek, megbízhatónak lenni” = נָאֵם szavakat, ám a gör. πιστεύω mindkét vonatkozást egyazon igével adja vissza.

mintha Isten maga gördítene akadályokat az üzenet megérkezésének útjába.⁴² Máskor viszont – s ez a 2Kor 1 témája is – az ige szolgálának (vélt vagy valós) hiteltelen volta akadályozza az üzenet célba érkezését.⁴³ Az egyház örökös kérdése, hogy hogyan viszonyul egymáshoz Isten üzenetének, ígéretének hirdetése és az egyházi szolgák hitelessége. Ezzel a teológiai kérdéssel foglalkozik a II. Helvét Hitvallás is, amely segít komolyan venni ezt a feladatot, de higgadtnak maradni akkor, ha valahol mulasztás lépne fel. A 18. fejezet hangsúlyozza, hogy az egyházi szolgálatot nem szabad lebecsülni, de túlbecsülni sem: „Ezért intünk mindenkit: vigyázzunk, hogy ami a mi megtérésünkre és tanítatásunkra vonatkozik, azt ne úgy tulajdonítsuk a Szentlélek titkos erejének, hogy azáltal az egyházi szolgálatot megfosszuk jelentőségétől [...] Viszont arra is vigyáznunk kell, hogy az egyházi szolgáknak és szolgálatnak ne tulajdonítsunk kelleténél nagyobb fontosságot [...]” Majd később hozzáteszi: „[...] elvetjük ebben a kérdésben a donatisták tévelygését, akik az igehirdetést és a sákramentumok kiszolgáltatását az egyházi szolgák jó vagy rossz élete szerint tartják hatékonynak vagy hatástalannak.” Pál apostol hasonló gondolat alapján érvel: egyrészt önmagát mentetgeti (miért változott az utazási terv?), másrészt azt állítja, hogy a személyét érintő feltételezett hitelességi kérdésektől *függetlenül* Isten maga megadta a hitelesítő pecsétet mind szolgálatukat, mind a korinthusi gyülekezetet illetően. Fontos lenne, hogy a református gondolkodásban ne csupán az üdvösség, hanem a szolgálat vonatkozásában is megváltásközpontúak (és ne jutalomközpontúak) legyünk.

3. Prédikációvázlat

Bevezetés: A keresztyén világszemléletben egy alapvető tézis az, hogy a világ egy végső nagy esemény felé halad, amelyet az Újszövetség, különösen Pál apostol egyfajta analógiával így ír le: lesz egy nagy törvényszéki tárgyalás, ahol mérlegre kerül minden emberi élet. Majd ezt követően egy teljesen másik létforma kezdődik el, amelyet a Biblia örök életnek nevez, az Atya és gyermekei közvetlen társágában. Igaz, hogy az újszövetségi (és az ószövetségi!) etikában a *megváltás* mozzanata az, amely a szent életet indokolja és nem az eljövendő világban esedékes jutalom (vagyis: az istenfélő élet oka a hála és nem a remélt jutalom), mindazonáltal ez a jövőre való kitekintés a hit számára fontos kapaszkodót, lényeges erőforrást jelent. A Krisztusban megvalósuló megváltás az adventtel és a kapcsolódó eseményekkel válik teljessé. Ennek beteljesedéséig az elközelített, de még ki nem teljesedett Isten országa bűvkörében élünk.

3.1. Az Isten törékeny közlekedési módja: az ígéret

A keresztyén evangéliumhirdetés, különösen az adventi időben előre tekint erre az eseményre. Jézus eljön, hogy végérvényesen helyreállítsa a sérült világrendet, s igazságot szolgáltatasson azoknak, akik mellette kötelezték el magukat. Ez a jövőbe

⁴² Vö. pl. a váratlan formában megérkező Messiás képzete, vagy amikor a feltámadás hihetetlen evangéliumának hirdetésére nem a legmegbízhatóbb eszközöket választja ki, hanem látszólag gyenge láncszemeket, asszonyokat keres. Vö. még Mk 4,11–12; 1Kor 1,17; 2,4; 2Kor 11,6.

⁴³ Jer 5,31; 6,14; 14,14; 23,14; Ez 13,19; Mik 2,11; 3,5; Vö. Fil 1,18.

tekintés viszont egy ígéreten alapul. Az egyház és annak tagjai egy ígéretbe kapcsolódva dacolnak mindennel, ami ennek a hitnek ellenszegül. Az ígéretekkel kapcsolatban viszont nagyon változatosak a tapasztalataink. Egy olyan társadalomban élünk, ahol az ígéretek gyakran a manipuláció eszközeivé válnak (társadalmi, politikai értelemben), s ahol gyakran nem teljesülnek. Az emberi szavak mögött elvész a tartalom, az érték. Sokkal inkább a tetteknek „hiszünk”, mint a szavaknak. Nem túl kockázatos-e egyházként hasonlóképpen az ígéretektől remélni azt, hogy meggyőző erővel hatnak majd a hallgatóság számára? Nem túl kockázatos nemcsak helyzeteket, hanem egész emberi életet ígéretre építeni?

De volt-e valaha ez másképpen? Vajon Jézus korában más volt a kommunikációs norma? Megbízhatóbb volt az emberi szó, könnyebb volt bízni az ígéretekben? Vajon erősebben ragyogott az igazság a hamissággal szemben? Könnyebb volt eldönteni, hogy ki az igazi próféta és ki a hamis sarlatán? Aligha. De ez nem csupán azt jelenti, hogy a világ mit sem változott, hanem azt is, hogy az evangéliumi tanítás ebben a tekintetben ma is érvényes.

A bibliai ember–Isten kapcsolat alapvető gondolata az, hogy ez egy ígéret alapú elköteleződés.⁴⁴ Igen, abban a világban választja Isten ezt az énközlési formát, ahol az ígéret a manipuláció eszköze is lehet. Isten fia ott lesz logosszá, beszéddé, szóvá, ahol a szó egyébként a megtevesztő figyelemelterelés, félretájékoztatás (fake news, deep fake) eszköze is lehet. Isten mellett dönt, hogy a legértékesebb evangéliumot is ilyen rettentően törekeny médium formájába csomagolja. A tiszta ígét oda helyezze a tisztátalan szavak palettájára. Bár szeretnénk valami szilárdabbat, valami kézzelfoghatóbbat, valamit, ami nagyobb meggyőző erővel hathat, de nem kapunk. A Biblia azokat tekinti valamilyen formában mintának, akik nem a látottak, hanem a hallottak és még láthatatlanok felől vannak meggyőződve (Zsid 11,1), akik a reménytelen helyzetben, azaz tények hiányában, vagy épp a tények ellenében mutatnak reménységet (Róm 4,18). A Zsid 11,13.39 szerint a legnagyobbak úgy haltak meg, hogy nem érték meg az ígéret beteljesedését.

3.2. *Az Isten törekeny eszköze: a hiteltelen szolga*

Korinthusban úgy tűnik, hogy a teljes szolgálat dugába dől, s ennek egyetlen konkrét oka van: az emberi tényező. Pál apostol hitelessége, adott szava, ígérete kapcsán alapvető kételyek merülnek fel a gyülekezetben. Ha az istenszolga nem tartja a szavát, mennyire tekinthető hitelesnek az, amit mond? Nem kerül-e veszélybe az egész evangélium, az egész nagy isteni ügy, amiért oly sokan életüket adták? [Itt röviden felvázolandó az a konkrét gyülekezeti helyzet, amelyről a bevezetéstani kérdések rendjén szó volt.]⁴⁵ Itt nem is annyira az a kérdés, hogy a gyülekezet helyesen ítélte-e meg Pál apostol helyzetét, hogy ténylegesen hiteltelenné

⁴⁴ Lásd fentebb teológiai összefüggések vizsgálatánál.

⁴⁵ Különösen azt kell kiemelni, hogy mi volt az a probléma, amely Pál hitelességének kérdését felvetette: ti. azt ígérte, hogy egy adott útvonalon ellátogat a gyülekezetbe, illetve ezt az ígéretet kétszer is módosította. Egy mai hallgatóság számára a jelenséget kontextusba kell helyezni, hogy érthető legyen, miért

lett, vagy sem. Ez valójában csak másodlagos probléma. Önmagában véve az, hogy a kétely egyáltalán felmerülhet, jól jelzi azt, hogy mennyire gyenge láncszem az Isten–ember kommunikációban a szolgálattevő ember.

Az egyház történelme során gyakran merültek fel kételyek az egyházi szolgák hitelességét illetően is. Az egyház modern kori történelmében, a magyar református egyházban sem szűkölködünk olyan alkalmakban, helyzetekben, ahol egyházon belül vagy azon kívül úgy érzékeljük, hogy a hitelesség hiánya kellemetlen árnyékot vet az egyházra vagy magára Istenre is. [Itt említhetünk példákat az egyház, de közelebbről az egyházközség, a gyülekezet modern történelméből is.] A reakció ilyenkor gyakran egyfajta apokaliptikus kétségbeesés: mi lesz az egyházzal, mi lesz az evangéliummal?! Nem baj, ha ez a tűz perzseli Isten mai prófétainak csontjait (Jer 20,9), ha házához való féltő szeretet emészt (Zsolt 69,10). Ám fontos ilyenkor emlékeztetni önmagunkat arra, hogy ez az egyháznak nevezett hatalmas építmény ennél szilárdabb alapokon nyugszik.⁴⁶ A hiteltelen szolgát illetően ugyan nem kecsegtet ez semmiféle jóval, ám a nagy isteni műben egyetlen atom van, amelyen áll vagy bukik minden. És ez nem az ember.

3.3. A hit támpontjai

Az elhangzottak alapján úgy tűnhet, mintha a keresztyén hit nem lenne más, mint egy bátor nagy ugrás az ismeretlenbe. Valóban, vannak ilyen alkalmak is, ahol Isten megszólítja Ábrámot, aki őt még nem ismeri, s Ábrám elindul, nem tudva hova megy (Zsid 11,8). Sőt, van amikor valaki nemcsak az ismeretlennel, hanem az ismerttel, a valósággal dacol, mint Péter, aki a racionalitás kereteit áttörve (Lk 5,5: „egész éjszaka fáradtunk ugyan, és semmit sem fogtunk, de...” „mégis” kivetí a hálót. Ők a nagy hívők. De nem mindenki ilyen. És ezek számára Isten támpontokat ad, amelyek segítenek abban, hogy a törékeny szavak és szolgák között is megerősödjön a hit, hogy az, akiről végső soron minden szól, igenis egy szilárd, erős, megingathatatlan kőszikla.

Amikor Pál személye, megbízhatósága kapcsán kérdések merülnek fel az általa hirdetett evangéliumi ígérettel kapcsolatban, az apostol három másik dologra irányítja a figyelmet.

a) Isten hűséges. S ezt a múltban bizonyította, amikor Jézus Krisztusban a korábbiaknak megígért dolgok megvalósultak (testtelés és a korábbi ígérek teljesítése). Pál személyétől függetlenül, az evangélium, s így a jövő ígérete is egy olyan Istenről szól, aki a múltban *már bizonyított*. Isten a maga személyében, mivoltában megbízható. Tudjuk, hogy amikor hitelességről van szó, sokkal könnyebben hiszünk el bármit annak, akinek személyi integritásáról már meggyőződünk.

b) Nemcsak Pál mondja, hanem Szilvánusz és Timóteus is. A bibliai szemléletmód értelmében egyetlen tanú szavában lehet kételkedni, de három már erős bizonyíték. Ezt értelmezhetjük úgy is, hogy az evangélium nem egyetlen ember

volt olyan jelentős probléma az apostol útitervének megváltoztatása (az isteni vezettetés, tehát az apostoli hitelesség kérdését vetette fel).

⁴⁶ Ide kapcsolható a Második Helvét Hitvallásnak az egyházi szolgákról szóló higgadt tanítása (XVIII. fejezet)

világ- és jövőlátása, hanem olyan emberek tanúsága, akik életüket is odaadták fedezetül bizonyágtételükért, s ez erős bizonyságul szolgálhat számunkra is. Fel kell fedeznünk az evangéliumi ígélet közösségi jellegében azt, hogy az erre tekintő reménység nemcsak személyes, hanem mindenekelőtt közösségi, de éppen ennél a közösségi jellegénél fogva megtartó erő.⁴⁷

c) Végül, személyi hitelességi kérdések ide vagy oda, a korinthusi gyülekezet jelenében is ott vannak a jelek, amelyek Isten ígéletének megbízhatósága mellett tanúskodnak. Ez pedig a lélek ajándéka, amely közvetett módon igazolja azt, hogy Isten rátette a hitelesítő pecsétet a gyülekezetre (és közvetve a kétségbevont Pál munkájára is). Korinthus esetében ez a lélek-jelenlét különös formában mutatkozott meg, mint a bibliai korban többször is (nyelveken szólás, prófétálás). A gyülekezet mint közösség is közvetett bizonyíték az isteni ígélet valósága mellett.

Az advent előre tekint, a még ismeretlenbe. Arra készítet minket, hogy hitünket, értékrendünket, jövőnket egy ígéletre építsük. Nagy kihívás ez a hitelteleníthető szavak és hitelteleníthető egyházi szolgák világában. Adjon reménységet viszont, hogy a megmaradás nem rajtunk áll, és ez nem baj.

4. Példák, képek, szemelvények

Beépítve az igehirdetés szövegébe.

Az Ó, jöjj, ó, jöjj, Immánuel kezdetű ének karácsonyt idéző terminológiája úgy is értelmezhető, mint a karácsonyi beteljesedés alapján álló adventi várakozás imája.

5. További szempontok az istentisztelet alakításához

Az alkalomról:

A vasárnap tematikája: érkezik a megváltó – örvendezzetek!

Lekció: Zsid 11,1–3.7–13(32–40)

Énekajánlás:

RÉ/MRÉ: 376/185: Ó, jöjj, ó, jöjj Immánuel
313/354: Megáll az Istennek Igéje
624/376: Emeljük Jézushoz szemünk

Imádság (vázlat):

A gyülekezet *hálát ad* azért, hogy Isten a szó eszközét választotta arra, hogy népével, egyházával, az emberrel kapcsolatot teremtsen. Ezt a szót leghamarabb ő mondta ki, ezzel a szóval alkotott. De az első „csakugyan” (1Móz 3,1) kérdésessé tette a szó hatalmát, bizonytalanná tette a mögötte levő valóságot. Ettől kezdve minden szó megkérdőjelezhetővé vált.

A gyülekezet *vallást tesz* arról, hogy Isten népe egy olyan világban él, ahol a szavak elveszítették kapcsolatukat a valósággal. Ebben a közegben pedig az egyház sincs könnyű helyzetben. Ráadásul a szavak hihetővé tételében gyakran éppen az egyházi szolgák személyi integritása, hitelessége körül merülnek fel akadályok. Megerősítő bizonyság azt hallani az ígéből, hogy bár minden szó számon kéréti,

⁴⁷ Lásd fentebb teológiai összefüggések, az ígérek *közösségi* (nem egyéni) vonatkozásának jelentőségéről.

Isten ügye nem az emberi szavakon múlik. Rendelése és emberek fölött kimondott szava nem válik érvénytelenné akkor sem, ha szolgálói a hazugság mellett köteleznék el magukat.

A gyülekezet *kérje* Istent arra is, hogy szabadítsa meg a világot a hamis beszéd, a sikamlós nyelv, a gyilkos nyelv rabságából. Szolgái nyelvét és ajkát tegye méltóvá ahhoz a tiszta evangéliumhoz, amelynek hirdetésére rendeltetett.

6. Felhasznált és ajánlott irodalom

- BARNETT, Paul: *The Second Epistle to the Corinthians* (NICNT), Grand Rapids, Eerdmans, 1997.
HARRIS, Murray J.: *The Second Epistle to the Corinthians. A Commentary on the Greek Text* (NIGTC), Grand Rapids, Eerdmans, 2005.
MARTIN, Ralph P: *2 Corinthians* (WBC 40), Dallas, Word Books, 1986.
POP, F. J.: *De tweede brief van Paulus aan de Corinthiërs* (De Prediking van het Nieuwe Testament), Nijkerk, Callenbach, 1980.
TÓKÉS István: *A Korinthusbeliekhez írt második levél magyarázata*, Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerület, 1996.

Dr. Balogh Csaba (Kolozsvár)